

Kielikukkasia tien varrelta

Karjalan matkoilla sattuu kaikenlaista. Vaikka sikäläinen puhe on suomalaiselle melko ymmärrettävää, niin tutuntunuiset, mutta eri merkityksen omaavat sanat aiheuttavat hauskojakin sekaannuksia. Sama pätee karjalan kieleen ympärytyihin venäläisiin lainasanoihin. Tässä menneiltä vuosilta kolme pientä juttua.

□ □

Olin sisareni ja hänen miehensä kera sukuloimassa Kostamuksessa. Istuttiin runsaassa karjalaisessa ruokapöydässä. Emäntä hoputti meitä yhtenä: "Ottakkaa, hyvä rahvas tästä ja ottakkaa tuosta. A, nämä ollah ylen makiat". Siinä sivussa huomautti aikamiespojalleenkin: "No, Vitja, elä sie syö pelkkää kapustaa. Ota perunoa ja lihoa!"

Siskoni ja hänen miehensä vilkuilivat toisiaan ja sitten Viktori: emännän huomautus kuullosti supisuomalaisissa korvissa sangen huvittavalta. Kapustahan on meillä puusta tehty liemikauha, venäjänkielinen sana kapusta merkitsee sensijaan kaalia. Toisin sanoen Viktor söi äitinsä mielestä pelkkiä vihanneksia eikä suinkaan järsinyt puukauhaa, kapustaa. - Kyllä siinä nauru piisasi, kun asiaa yhdessä selviteltiin.

□ □

Toinen juttu vie meidät Keski-Aunukseen, Paatenen suu-

reen kylään. Linja-autolastillinen kulttuurimatkaillijoita oli yöpynyt kylässä. Seuraavana aamuna lähtöä odotellessamme kysäisin muutamilta matkatovereiltani, millainen kortteeri-paikka heillä oli ollut. "Oikein hyvä", vastasivat rouvat. "Ihmiset ovat täällä niin ystävällisiä ja vieraanvaraisia. Meidän kortteeri-paikan emäntä oli vain aina niin kiireinen, ettei joutunut mitään selittämään! Mitä tahansa häneltä kysyimme, hän vastasi: "Mie en nyt malta" ja jatkoi touhuamistaan.

No niin, maltaa-verbi tarkoittaa meillä tosiaan sitä, ettei oikein ehdi, on kiire. Paatenen emäntä kuitenkin tarkoitti, ettei hän ymmärrä, mitä vieraat kyselevät.

□ □

Kolmas muistelu on samalta suunnalta, Sellin kylästä. Olin siellä kerran samantapaisella ryhmämatkalla. Yksi seurueemme jäsen naureskeli aamulla, että kyllä heidän kortteeri-paikan emäntä taisi ottaa illalla yhden paukun liikaa, kun maate ruvetessa kuului kyselevän isännältä, että "missä minun kravattini oikein on"?

Noin emäntä varmaan sanoi, mutta ei hän kuitenkaan etsinyt solmiota, vaan sänkyä: tämä sana kun on venäjäksi krovat' (o ääntyy a:ksi). -SV

Isä Vasili vihki seuramme kokoushuoneen Karppelellan kammariin; tässä hän nauttii tsäijyä Kostin Pamilon keralla.

Rovasti Vasili Kontioisen täytti 70 vuotta Keravalla 25.1.-99. Hän on syntynyt Aunukseen Karjalassa ja muuttanut Suomeen jatkosodan aikana. Sotien jälkeen hän kävi pappiseminaarin ja valmistui papiksi 1957. Muutaman vuoden ajan hän toimi sijaispappina eri seurakunnissa, mutta jo v. 1960 Vasili valittiin Pielaveden ort. seurakunnan kirkkoherraksi.

Salmilaisvoittoisessa seurakunnassaan Vasili viihtyi hyvin, kun "ellendi kai paginat" eli murre ei tuottanut vaikeuksia. Pian häntä tarvittiin muihinkin tehtäviin. Hän toimi uskonnonopettajana, johti Pielaveden karjalaisseuraa ja elvytti paikkakunnalla pruasniekkatradition ja kyykkätoiminnankin niin hyvin, että Pielaveden kyykkäilyajat olivat pian pelättyjä

vastustajia kautta Suomen. He voittivat jopa UKK:n lahjoittaman hopeamaljankin.

Eläkepäiviään Vasili siirtyi viettämään Keravalle. Sieltä hän on voinut olla avuksi Helsingin ort. seurakunnalle monenlaisissa eri tehtävissä.

Vasili Kontioisella on aina ollut hyvin läheiset suhteet Karjalan Sivistysseuraan, varsinkin sen edesmenneeseen puheenjohtajaan Boris Karppelellaan. Boris oli Vasilille sodan jälkeisinä aikoina eräänlainen isäahamo, mutta myöhemmin osat vaihtuivat. Isä Vasili siunasi Boriksen viimeiselle matkalle ja hän myös vihki seuramme huoneistossa 'Karppelellan kammariin' kokouskäyttöön. - Ylen äijän lykkyö da kibiedä eländiä put'in muzikalle. KP.

MERKKIPÄIVIÄ

70 vuotta täytti Petroskoissa maaliskuussa kansatieteen tutkija, kääntäjä Jouko Suurhasko. Hän on syntynyt Leningradissa suomalaisista vanhemmista; isä oli Koivistoilta ja äiti Kivennavan pitäjältä. 1930-luvun lopun vaino-aika ja sitten sota riepottelivat perhettä ja hidastivat Joukon pääsyä korkeampiin opintoihin. Vuonna 1949 hänet hyväksyttiin Petroskoin yliopistoon sen suomalais-ugrilaiseen osastoon, mistä valmistui v. 1955.

Jouko Suurhaskon mielenkiinto kohdistui aluksi suomalaisen kirjallisuuteen. Yliopistolaisen diplomityön aiheena oli Pentti Haanpään tuotanto. Opiskeluvuosista lähtien hän käänsi - venäjäksi - monien Karjalan kirjallijoiden teoksia., mm. Nikolai Jaakkolan Pirttijärvi-sarjaa, Jaakko Rugojevia ja Uljas Vikströmiä. Myös akateemik-

ko Pertti Virtarannan teos "Kulttuurikuvia Karjalasta" on hänen kääntämänsä.

Kansatieteen puolelle siirtymään Suurhasko työskenteli Karjalan kotiseutumuseossa ja sittemmin v:sta 1964 Kielen, kirjallisuuden ja historian laitoksessa. Tutkimuskohteeksi tulivat Karjalan kansankulttuuri ja kansantavat. Hän on kierrellyt kenttätutkimusmatkoillaan laajalti eri puolilla Karjalaa kyllä etelästä kauas pohjoiseen, haastatellut ja valokuvannut. Julkaisutoiminnasta mainittakoon perusteellinen tutkimus karjalaisista häätavoista, joka ilmestyi 1977. Sitä seurasi 1985 tutkimus karjalaisista perherituaaleista ja niihin liittyvistä uskomuksista. Työn alla on uusia tutkimuksia, jotka valmistuvat, kun vain aikaa ja voimia riittää, toteaa Suurhasko syntymäpäivähaastattelussaan. -SV

70 vuotta täytti 29.4.-99 Aino Seppänen Kauhajoella. Hän on syntynyt Vuokkiniemellä. Isä oli Sepän Petrin Oleksei Sepänmäältä ja äiti Tröppilän Sandra Kaskolästä.

Syyskuussa 1944 perhe tuli Vuokkiniemeltä Kauhajoelle. Sieltä Aino muutti 1948 Helsinkiin ja astui Puolustusvoimien palvelukseen. Tämä työsuhte kestäikin lähes neljäkymmentä vuotta. Sinä aikana tulivat tutuksi niin Helsinki, Oulu kuin Kajaaninkin. Työyhteisö oli haastava; antoi paljon ja vaati paljon. Kehityksen seuraaminen sodanjäikeisestä ajasta tämän päivän oloihin oli todella mielenkiintoista.

Tunnustuksena työstään Puolustusvoimien ja maanpuolustustyön hyväksi Aino sai lukuisia huomionosoituksia, mm. Tasavallan Presidentin myöntämät Valkoisen Ruusun ritarikunnan I luokan mitalin, Valkoisen Ruusun ritarikunnan I

Aino Seppänen.

luokan mitalin kultaristin kera sekä Virka-ansiomerkkin ja lisäksi Puolustusvoimain komentajan myöntämät Sotilasansiomitalin ja Puolustusvoimain kultaisen ansiomitalin.

Eläkkeelle Aino Seppänen jäi 29.4.1989 täytettyään 60 vuotta. Nyt hän viettää leppoisia eläkepäiviään Kauhajoella sisarensa kanssa.

Anna Andrejevna Šutjajeva tuonilmaisiiin

Nykypäivien parhaana pidetty itkuvirsien taitaja, tverinkarjalainen Anna Andrejevna Šutjajeva on siirtynyt tuonilmaisiiin. Anna Andrejevna kuoli 12.3.-99 kotonaan Kozlovan kirkonkylässä. Hän oli 88-vuotias ja syntynyt samassa pitäjässä Zuabrusjan (Melidinon) kylässä.

Anna Andrejevna tuli suomalaisten perinteentutkijoiden tietoon syksyllä 1971, kun akateemikko Pertti Virtaranta tapasi hänet ensimmäisen kerran ja tallensi häneltä useita itkuja. Vuonna 1977 Annan itkuja nauhoitti Virtarannan lisäksi myös professori Lauri Honko. Tutkijat totesivat tverinkarjalaisten itkujen poikkeavan venäläisestä perinteestä ja sisältävän samoja aineksia kuin aunukselaiset itkut.

Itkut kuuluivat oleellisena osana karjalaisten hengelliseen elämään ja olivat seuranneet muutossa Pohjois-, Raja- ja Laatokan Karjalasta lähes 400 vuotta sitten. Ne olivat säilyneet vieraisakin oloissa Venäjän sydänmailla ja ne kantoivat ortodoksista uskoa läpi ateistisen neuvostokomennon kauden.

Pertti Virtaranta toimitti myöhemmin julkisuuteen yhden Anna Andrejevnan parhaimmista itkuvirsistä, jonka tämä lauloi Uspenien päivänä 28.8.1977 äitinsä haudalla Kozlovan kalmismaalla. Itkuvirsi käännettiin 19 eri kielelle ja vaikean työn, nuotintamisen, suorittivat saksalainen muskologi Trudlies Hofman ja virolainen kansanmusiikin tutkija Vaike Sarv. Teos "Suru virret suuhun tuopi" ilmestyi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamana vuonna 1989.

Anna Andrejevnaan tutustui myös monet suomalaiset, kun kulttuurimatkat Tverin alueelle alkoivat 1990-luvun alussa. Tällaiselta matkalta,

Anna Andrejevna kotimökkinsä kuistilla (elokuva 1992).

Kozlovan kalmismaalla, Anna Andrejevna, vas. Dunja ja Vanja. - (kuvat S.Vuoristo)

joka tehtiin elokuussa 1992, ovat oheiset valokuvatkin. Retkikuntamme asiantuntijaoppaana ollut Pertti Virtaranta halusi esitellä meille tämän loistavan itkuvirsien taitajan, ja oli hänellä Anna Andrejevna-asiakin. Sukulaiset tai tuttavat olivat lainanneet Annalta hänen lahjaksi saamansa Helmi ja Pertti Virtarannan teoksen "Kauas läksit karjalainen" - ja nyt kirja oli hukassa, kaiketi jäänyt silleen tielleen. Anna Andrejevna sai tilalle uuden,

josta oli kovin iloinen. Hän seurasi meitä läheiselle Kozlovan kalmismaalle, jossa vietimme hetken tuonilmaisiiin lähteneitä muistellen. Seurassamme olivat myös Dunja ja Vanja Iljin Puasinkoin kylästä. - Kaikki kolme esiintyivät myös Arvo Ahlroosin tvdokumentissa, joka nähtiin meillä televisiossa pääsiäispyhien aikaan. Siinä Anna Andrejevna sätti humalnikkoja ja Vanja kertoi mm., miten hän tutustui tulevaan puolisoonsa Dunjaan. - SV

Ruustinna Natalia H o m a n e n kuoli 12.1.-99 Helsingissä. Hän oli syntynyt 30.8.1901 Pietarissa ja oli suvultaan Semenoff.

Natalia oli naimisissa Leonidas Homasen kanssa, jonka isä Vasili toimi pappina Paatenen Särkijärven kylässä. Pappi tuli pojastakin ja valmistumisen jälkeen ensimmäiseksi kodiksi tuli Varpakylän pappila Suojärvellä. Sieltä perhe muutti Viipuriin ja evakkotie päättyi aikanaan Turkuun. Eläkevuosien alkaessa Homaset muuttivat Helsinkiin, poikiensa pariin. - KP.

Espoossa kuoli 9.1.-99 Usti R a h i k a i n e n. Hän oli syntynyt 9.10.1909 ja oli suvultaan Vienan Aheisia. Usti muutti Helsinkiin jo ennen sotia, kuten hänen tuleva miehenäänkin, juuriltaan jyskyjärveläinen Alekski Rahikainen. Täällä nuoret löysivät toisensa pakolaisten perustamassa Karjalakerhossa, avioituivat ja kasvativat suuren perheen. - KP.

Anita A h p o o.s. Mangs kuoli Helsingissä 9.1.-99. Hän oli syntynyt 8.2.1924 Kaskisissa ja oli naimisissa suojärveläiseen Koivunen-Trofimoff sukuun kuuluvan pankinjohtaja Jyrki Ahpon kanssa.

Anita siunattiin viimeiseen lepoon Hietaniemen vanhassa luterilaisessa kappelissa ja haudattiin ortodoksiselle hautausmaalle Ahpojen sukuhautaan.

Kemiön Villa Källeostadissa kuoli 15.1.-99 rouva Mili R a n i n e n. Hän oli syntynyt Vaasassa 5.5.1915 ja oli juuriltaan vienalainen. Hänen isänsä oli vuokkiniemäläinen Pekka Mattinen ja äitinsä Kiestingistä Inkooseen siirtyneen kauppias Roman Mitrofanoffin tytär.

Kaksikertainen Mannerheim-ristin ritari, lentomestari Eino Ilmari J u t t i l a i n e n kuoli Tuusulassa 21.2.-99. Hän oli syntynyt Sortavalassa 21.2.1914.

Juutilainen sai legendaarisen maineen viime sotien hävittäjälentäjänä, ja varmuudella hänen tiedetään pudottaneen 94 viholliskonetta. Sodan jälkeen Juutilainen julkaisi muistelmateoksen "Punalentäjien kiusana". Teos on hiljattain käännetty myös englannin kielelle. Eero Kiviranta kirjoitti 1970-luvulla hänestä kirjan "Ässien ässä sodan taivaalla".

Jyväskylässä kuoli 29.1.-99 Pirkko L u o m a - a h o o.s.

Vahrenen. Hän oli syntynyt 1.1.1931 Suojärvellä, käynyt koulun Kuopiossa ja valmistunut sairaanhoitajaksi Helsingissä. Vuonna 1953 hän solmi avioliiton tukkukauppias Jorma Luoma-ahon kanssa. - Pirkon isä oli Lintajärven Vahrosia ja äiti Suojärven Koivusia.

Pirkko siunattiin haudan lepoon Jyväskylässä Ylösnousemuksen kirkossa. Suremaan jäivät aviopuolison lisäksi kolme lasta perheineen ja Erkki-veli. - KP.

Kotitalousneuvoja Nelli P a r p p e i kuoli Joensuussa 14.1.-99. Hän oli syntynyt 9.7.1916 Suojärvellä ja oli naimisissa kansakouluopettaja Yrjö Parppein kanssa. Nelli kuului suojärveläiseen Home-Trofimoff-sukuun, oli Suojärven ensimmäisen kansakouluopettajan Matti Homeen nuorin tytär.

Nelli oli perinyt hyvin sukunsa geenit. Hänessä oli isänsä lennokkuutta, äitinsä vakavamielisyyttä ja sukunsa taiteellisia lahjoja: hän soitti kuten onensa Vanja Tallas sekä runoili ja kirjoitti kuin Vanjan veli Pauli Tulehmo.

Iloisena ja herkkänä romantikkona Nelli oli aina auttamassa kanssaeläjiäkin. Lohdutuksen sanan löysi sureville ja varoittavan sormen nosti lavean tien kulkijoille.

Nelli jäi jo nuorena leskeksi ja viisilapsisen perheen yksinhuoltajaksi. Hän hakeutui työelämään ja toimi vanhainkodin johtajana ensin Mikkelissä, myöhemmin Vuolle-kodissa Kokemäellä. Sieltä hän jäi eläkkeelle ja siirtyi viettämään eläkepäiviä karjalaisten pariin Joensuuhun. - KP.

SVS:n Kyrönmaan osaston Viena-jaosto on aktiivinen

Viena-jaoston puheenjohtaja Pentti K o s k i on antanut kuluvan vuoden toiminnasta mm. seuraavia tietoja:

● Tammikuussa tehtiin avustusretki Vienan kyliin. Mukana oli viemisinä valtava avustuserä, lähes 5 tonnia ruokatarvikkeita sekä vaatteita. Avustuspaketit jaettiin Vuokkiniemen, Jyskyjärven, Kepan, Uhtuan, Vuonnisen, Kuusiniemen ja Borovoin lastenkoteihin ja vanhustentaloihin. Matka onnistui olosuhteisiin nähden hyvin (kovat pakkaset ja rajabyrokratia). Mukana oli toistakymmentä vapaaehtoista Laihiaa ja lähikunnista.

● Havilla kansansoittoyhdytys sekä Jakkulan nuorisoseuran tanhuajat on kutsuttu esiintymään Uhtuan pruasniekkaan, joka viime tietojen mukaan pidetään syyskuussa. Matkan rahoittamiseksi Laihialla pidettiin helmikuun alussa Vienan iltamat.

● Huhtikuussa (11.4) järjestettiin Kalevalajuhla, jossa puhujana oli SKS:n kansanrunousarkiston johtaja Pekka Laaksonen. Vienan jaosto osallistuu myös Suomussalmella elokuun alussa järjestettävälle valtakunnallisille kotiseutupäiville.

● Laihian kirjastossa avattiin tammikuussa Vienan valokuvien näyttely. Esillä on myös opettaja Yrjö Uimosen lahjoittama akvarelli, jonka esittää Vuonnisen kylää. Maalaus myydään huutokaupalla Vienan avustustyön rahoittamiseksi. Näyttely siirtyy myöhemmin Lapuulle.

● Vuonnisen kummikylässä aloitetaan toukokuussa Eino Lettijevin talon rakennustyöt. Kyrönmaan talkooryhmä, johon kuuluu 8 henkeä, lähtee työhön puolentoista viikon ajaksi 6.-16. kesäkuuta.

● Runonlaulaja Vaassila Kieleväisen sukuun kuuluva taiteilija Vasili Kieleväinen hakeutuu tänä syksynä Jurvan puuveisto- ja taidekouluun. Vienan jaosto järjestää nelihenkisen perheen asumisen ja elämisen Jurvassa.

● Heinäkuussa (1.-4.7) Laihialla järjestetään Etelä-Pohjalaiset Spelit. Vierailevana ryhmänä nähdään Jyskyjärven folklore-yhtye, johon kuuluu 12 henkeä. Heille Vienan jaosto hankkii perhemajoituksen.

● Jaosto esitti taannoin Laihian kunnanhallitukselle, että Vuonniin nimettäisiin Laihi-

an viralliseksi ystävyyskyläksi. Kunta ei kuitenkaan voi solmia virallisia suhteita kylään, mutta se antoi suostumuksensa siihen, että jokin laihialainen kylä solmii suhteet Vuonnisen kanssa. Ystävyyskuntavierailuja hoitava työryhmä suositti tähän Jokikylää ja Pentti Koski valtuutettiin tekemään asiasta viralliset sopimukset.

● Vuoden kuluessa tehdään useita matkoja Viennaan (avustustoiminta, rakennustyöt jne.)

Heimolaisia etsitään

Etsin Suomesta isäni vanhempaa velimiestä Alekski Vatasta (Hilipänpoika) ja hänen lapsiaan sekä lapsenlapsiaan. Näin kirjoittaa meille Eino Timonpoika Vatanen Jyskyjärveltä, ja jatkaa:

Aleksin syntymäaikaa en tarkasti tiedä, mutta isäni eli Aleksin veli Timo Vatanen oli syntynyt helmikuussa 1908. Sukumme on peräisin entisestä Kostamuksen kylästä. Alekski kulki isänsä Hilipän kanssa laukkukaupalla Suomessa. Kaajanissa. Omassa kylässä meidän sukumme mainittiin Prokolan Hilipän nimellä. Suomessa hänet tunnettiin paremmin nimellä Ville Vatanen. Rajan mentyä kiinni Alekski jäi yksin Suomen puolelle eikä hänestä ole sen jälkeen saatu minkäänlaisia tietoja.

- Jos joku voi auttaa minua, merkitse tähän osoitteeni: Karjalan tasavalta, 186992 Kalevalan piiri, Jyskyjärvi, Eino Vatanen

Ivan Trukhin Louhen piirin Plotinasta etsii isoisänsä sisikon lapsia ja lastenlapsia. Sisiko oli nimeltään Taimi Semenov, synt. 1902. Hänen puolisonsa oli kauppias Vasili Rohkimainen ja perhe asui Kuusamossa. Lapsia heillä oli kolme poikaa ja yksi tytär.

Yhteyden voi ottaa osoitteeseen: Ivan Trukhin, Karjalan tasavalta, 186661 Plotina. - Ps. Tässä etsintätapauksessa toimitus on jo saanut hommatuksi tietoa asianomaisille.

● Jos etsitte heimolaisiane Suomesta tai Karjalasta, koekielkaa myös KH:n Heimolaisia etsintä-palstaa. Ilmoitukset julkaistaan lehdessämme maksutta.